

Izlaganje na znanstvenom skupu
UDK 329(497.5.12:338.26

Temeljne odrednice gospodarskog programa HSLS-a

MLADEN VILFAN*

Sažetak

Autor, koji sebe vidi prije svega kao "dugogodišnjeg praktičara", smatra kako je vladina politika propustila postići nacionalni konsenzus i gospodarski preporod. Da bi se prevladala sadašnja situacija, potreban je dogovor vodećih političkih i ekonomskih aktera, dok na gospodarskom planu autor na osnovu programa HSLS-a predlaže liberalizaciju uvoza, brzu denacionalizaciju uz fizičku restituciju, zabranu dokapitalizacije i podjelu dionica, klasični proračun i maksimalno smanjenje izravne proračunske intervencije u gospodarstvo.

Zbog ograničenog vremena svoje ću izlaganje formulirati u nekoliko temeljnih natuknica. Zato će izostati i sustavnija analiza svjetskog okruženja u kojem se nalazi hrvatsko gospodarstvo, isto tako i komparativna analiza koja bi, nadam se, pokazala konzistentnost predloženih mjera tekuće i srednjoročne gospodarske politike. O dugoročnoj politici danas, naravno, mogu govoriti samo vidovnjaci, a ja sam prije svega dugogodišnji praktičar. Što karakterizira današnji gospodarski trenutak Hrvatske?

1. Zemlja je u stanju ni rata ni mira, u neprijateljskom okruženju.
2. Posljedice dosadašnjeg i perspektive budućeg rata za oslobođenje zemlje diktiraju stanje ni ratne ni mirnodopske privrede.
3. Hrvatska je europski pariija, s mnogim elementima ograničene demokracije, visokim stupnjem neslobode i pojavama oligarhijske vladavine.
4. Komunikacije, kako unutar zemlje tako i prema najvažnijim svjetskim ekonomskim integracijama, teško su prohodne, i u fizičkom i u prenesenom smislu te riječi.
5. Gospodarstvo djeluje u uvjetima prvobitne akumulacije kapitala, arbitrarnim donošenjem odluka, u uvjetima bliskim partijskoj državi.

* *Mladen Vilfan*, zastupnik u Zastupničkom domu Sabora Republike Hrvatske i potpredsjednik HSLS-a.

6. Denacionalizacija nije ni započeta, naprotiv, za nju ne postoji niti politička volja vladajuće stranke, ali ni većine oporbenih stranaka. Postoji strah pred posljedicama denacionalizacije i refleksije na biračko tijelo.

7. Vlada je pod stalnim pritiskom da se odlože sve bolne i nepopularne mjere pa je zbog toga nesposobna da odredi timing druge faze gospodarske reforme, koju je, prema ranijim najavama, trebala započeti u siječnju ove godine. Tako je, zbog čisto političkih razloga, izgubljen važan tempo, a zakonska regulativa je neminovan kompromis između potrebnog i politički oportunog.

8. Izostao je neophodan nacionalni konsenzus između političkih čimbenika pozicije i opozicije poslodavaca i posloprimaoca kao i gospodarski zavisnih slojeva pučanstva.

9. Proračunski i paraproračunski prihodi i rashodi dostigli su zaprepašujućih 66% bruto nacionalnog proizvoda, koji je, da paradoks bude veći, procijenjen u nevjerovatnim rasponima od 12 pa do 18 milijardi DEM, jer ne postoji provjerena metodologija vrednovanja, a ogroman dio gospodarstva posluje u zoni sive ekonomije, mekih carinskih granica, gotovo ozakonjenog šverca i zaštite monopolskog ponašanja.

10. Pretvorba se odvija u pravcu podržavljenja, a ne privatizacije, gdje država kontrolira oko 80% nacionalnog bogatstva. Banke su u rukama države i dužnika, s obespravljenim i nemoćnim vjerovnicima. Ne postoji ozbiljno tržište vrijednosnih papira, a primjena će teško i uz velike otpore usvojenog Zakona o trgovačkim društvima, biti, po svoj prilici, odložena zbog kašnjenja formiranja službe javnog bilježništva i trgovačkih sudova.

1. Neophodno je postizanje nacionalnog koncenzusa, kako političkih stranaka tako i sindikata, komore, HAZU, strukovnih organizacija, Crkve s jedne strane, te predsjednika Republike i Vlade s druge strane. Predmet tog dogovora mora biti:

- nacionalni prioriteti te način i rokovi povratka okupiranih područja, pitanje Srba u Hrvatskoj, odnos prema Bosni i Hercegovini, odnos prema hrvatskoj dijaspori, naročito u susjednim zemljama, odnos prema srpskoj i ruskoj imperijalnoj politici na Balkanu, uključivanje u svjetske političke i gospodarske udruge.

- na unutrašnjem planu potreban je konsenzus o sljedećim pitanjima: politički i izborni sustav, denacionalizacija i privatizacija, funkcioniranje pravne države, sloboda medija, politika socijalnog mira, zaštita ugroženih kategorija pučanstva, prioriteti razvojne politike.

Po mom sudu, HSLS bi trebao u gospodarskom dijelu takvog nacionalnog koncenzusa krenuti sa sljedećih polaznih pozicija:

1. Brza denacionalizacija uz maksimalnu primjenu fizičke restitucije donošenjem prvo okvirnog zakona o povratu imovine, kojeg smo već predložili Saboru, a zatim *lex specialis* za područje poljoprivrednog i građevinskog zemljišta te poslovnog prostora, stanova, s obveznim korektivima zaštite stanara, industrijskog vlasništva, banaka i osiguranja. Denacionalizacija bi trebala biti završena u roku od tri godine, osim u stambenoj oblasti, gdje bi trajala sedam godina. Osnovati poseban Vladin ured za povrat imovine.

2. Privatizacija:

- sve dionice za koje je predviđena otplata na rate po ugovorima do 20.000 DEM - podijeliti odmah bez naknade primarnim kupcima,
- za sve ugovore vrednije od 20.000 DEM - za koje je predviđena otplata na rate, odrediti krajnji rok od 6 mjeseci za uplatu u gotovini, a neotplaćeni dio dionica prenijeti na Hrvatski fond za privatizaciju,
- portfelj dionica koje se već nalaze u Fondu ili bi dospjele u Fond nakon ukidanja obročne otplate, podijeliti u obliku kupovnica svim zaposlenim i bivšim zaposlenim građanima Republike Hrvatske,
- zakonski zabraniti mijenjanje strukture vlasništva dokapitalizacijom u trenutku formiranja primarnog paketa dionica,
- zabraniti Fondu direktnu prodaju paketa dionica prije nego dionice budu tri puta neuspješno ponudene na Zagrebačkoj burzi,
- donijeti Zakon o investicijskim fondovima zbog objedinjavanja i zaštite malih dioničara,
- postojeća javna poduzeća pretvoriti u dionička društva i njihove dionice ponuditi na tržištu bez ograničenja, osim onih od nacionalnog značenja, gdje bi država zadržala samo kontrolni paket dionica.

3. Bankarski sustav, osiguranje i reosiguranje:

- promijeniti Zakon o narodnoj banci osiguravši potpunu samostalnost vrhovne monetarne vlasti,
- dovesti u ravnopravan položaj stare i novoosnovane banke u pravima i obvezama poslovanja u zemlji i inozemstvu,
- osnovati posebnu banku ili Vladinu agenciju za javna poduzeća i poduzeća u pretežnom vlasništvu države, naravno, nakon provedene privatizacije,
- sanaciju banaka provesti nakon izdvajanja javnog sektora, gdje je koncentrirana većina dugova uz davanje maksimalnih prava vjerovnicima, pa i onim dužnicima koji imaju perspektivu,
- onemogućiti poslovnim bankama kreiranje primarne emisije bez kontrole Narodne banke.

4. Porezni sustav:

- uvesti porez na dodatnu vrijednost,
- porezna opterećenja reformirati pomicanjem prihoda prema jedinicama lokalne samouprave,
- liberalizacija uvoza i smanjenje carinskih stopa na razinu susjednih zemalja,
- porez na dohodak ne smije prelaziti iznos poreza srednje razvijenih zemalja.

5. Proračun:

- maksimalno ga smanjiti te u roku nekoliko godina ukinuti izravne proračunske intervencije u gospodarstvo, naročito u infrastrukturni i prerađivački sektor, poticajne mjere provoditi kroz porezni i kreditni sustav usmjerivši ih prema prethodno utvrđenim nacionalnim prioritetima,

- državni proračun mora imati karakteristike klasičnog proračuna, a ne preraspodjele među gospodarskim subjektima prema političkim kriterijima,

- prestati alimentirati sve izdatke šefa države i njegovog dvora iznad sredstava predviđenih proračunom. Predsjednik i državna elita mora dijeliti sudbinu naroda, uključujući cjelokupnu izvršnu i zakonodavnu vlast.

6. Privatno poduzetništvo:

- međunarodne kredite usmjeriti ka maloj privredi, koja je jedina pokazala pravu vitalnost i u ovoj krizi povećala zaposlenost preko 15 %,

- dati posebne olakšice privatnicima u proizvodnoj sferi stimulirajući novo zapošljavanje.

7. Poljodjelstvo i selo:

- država mora odrediti za koje proizvode je zainteresirana i samo te stimulirati,

- što prije privatizirati kombine, vratiti odmah oduzetu zemlju, stimulirati prognanike do njihovog povratka svojim domovima, dajući zemlju u besplatni zakup uz najpovoljnije kredite za mehanizaciju, sjeme i matično stado.

8. Reforma zdravstvenog i mirovinskog osiguranja prijelazom na privatne fondove i sustav štednje za vlastitu mirovinu i to ne samo kao dopunske nego i alternativne.

Svjestan sam nekompletnosti ovih prijedloga jer značajni segmenti nisu obuhvaćeni (kao turizam, znanost i kultura, razvoj infrastrukture i prometnica, gdje također imam razrađene stavove). Ostavimo to za neku drugu prigodu.

Mladen Vilfan

FUNDAMENTAL ECONOMIC POLICIES OF HSL

Summary

The author, who sees himself primarily as a "longtime practitioner", thinks that the government policies have failed to achieve national consensus and boost economy. In order to find a way out of the present situation, an agreement among the major political and economic forces is essential. In economy, the author - in accordance with the HSL programme - advocates liberalization of exports, fast denationalization and restitution, a ban on further capitalization and the free granting of company shares, the traditional budgeting and cutting down on government subsidies in economy.